

Hodnocení znaleckého posudku

Prof. JUDr. Jan MUSIL, CSc., Ústavní soud České republiky

1. Význam znaleckého posudku pro trestní řízení

Dnešní trestní proces si již nikdo nedokáže představit bez znalce a bez znaleckého posudku. Jestliže věda a technika prokázaly svůj ohromný význam a přínos pro všechny oblasti lidské činnosti – pro ekonomiku, výrobu, obchod, dopravu, zdravotnictví, trávení volného času atd., bylo by jistě podivné, kdyby neovlivnily také právní činnosti, mj. též činnost policie a soudnictví.

V průběhu historického vývoje se měnil pohled na roli znalce v trestním řízení. Na počátku moderní teorie trestního procesu v 19. století se vyskytoval názor, že znalec je pomocníkem soudce; takovou koncepci zastával např. francouzský procesualista Bonnier, který pokládal znalce za „zvětšovací sklo v rukou soudce“. Stejný názor měl také německý teoretik Binding nebo Rakušané Mitterbacher a Neumayer .

S jinou koncepcí přišli představitelé tzv. pozitivistické školy Caesare Lombroso a Enrico Ferri, kteří mluví o nástupu „vědecké fáze“ trestního procesu, jež prý nahradí dřívější „sentimentální fázi“. Ti přiznali znalci roli samostatného a autonomního subjektu, podílejícího se v trestním řízení na rozhodovací činnosti vedle soudce. Ferri dokonce požaduje, aby „znalecké posudky byly pro soudce závazné“ . Znalec v jejich pojetí je vědecký soudce (iudex facti).

Tyto názory na institut znalce jsou dnes pokládány za překonané a nejsou již současnou právní naukou zastávány. Znalecký posudek je dnes chápán jako druh důkazního prostředku, znalec je institutem důkazního práva. V této důkazní funkci nemůže být znalec pomocníkem ani soudu, ani pomocníkem kterékoli z procesních stran (ani státního zástupce, ani obviněného či obhájce), protože by to ohrožovalo objektivitu znaleckého důkazu. V souladu s koncepcí rovnosti zbraní musí být znalecký posudek hodnotitelný a kritizovatelný ze strany všech subjektů, které se podílejí na trestním procesu. Z ústavněprávní konstrukce dělby moci vyplývá, že znalci nepřísluší v trestním řízení žádná rozhodovací pravomoc, ta náleží toliko orgánům činným v trestním řízení.

To, že znalecký posudek je „pouze“ důkazním prostředkem, neznamená ovšem žádnou degradaci expertizy. Dokazování je velmi podstatnou složkou trestního procesu, na něm záleží, zda bude splněn hlavní cíl trestního řízení – poznat materiální pravdu, která je nezbytnou podmínkou pro vynesení spravedlivého rozhodnutí o vině a trestu. Dokazování je velice složitou a obtížnou činností a pokud expertiza může přispět ke zdaru dokazování, jde o věc velmi záslužnou. Bez efektivního a pravdivého dokazování by trestní řízení a justice vůbec nemohly plnit své společenské poslání.

2. Obecně o hodnocení znaleckého posudku

Věda a technika požívají v dnešní době ve společnosti ohromnou autoritu, jejímž nežádoucím důsledkem je, že nejen laická veřejnost, ale také část orgánů činných v trestním řízení přistupuje k expertizám často nekriticky a bezmezně jim důvěřuje. Takový postoj není správný. Nekritický postoj ke znaleckým posudkům, spojený často se snahou přenášet na znalce řešení stále širšího okruhu otázek, dokonce i takových, které mají právní povahu,

nebo takových, k jejichž řešení nejsou potřebné odborné znalosti, nýbrž postačuje „zdravý rozum“, vede dokonce k nežádoucím kriminálně politickým a ústavněprávním důsledkům. Dochází totiž k nesprávné delimitaci mocenských funkcí v trestním řízení: Soudce je de facto zbavován části svých kompetencí („Entmachtung des Richters“), namísto soudního procesu vzniká „znalecký proces“ („Sachverständigenprozeß“).

Justiční praxe na četných případech ukazuje, že ani znalecký důkaz není bezchybný a že jeho prostřednictvím může dojít k justičním omylům s fatálními důsledky. Desítky takových kauz dokumentuje např. německý autor Otto ve své obsáhlé publikaci „Im Namen des Irrtums!“, polští autoři Wójcikiewicz, Widacki a Dudzińska nebo Američané Saks a Koehler. Každodenní zkušenost nás přesvědčuje, že i v české justiční praxi se chybné znalecké posudky nezdědka vyskytují.

Znalecký posudek nemá v trestním řízení žádné privilegované postavení. Jde o důkaz jako každý jiný, platí pro něj všechny obvyklé zásady dokazování, zejména pak zásada volného hodnocení důkazů. Zároveň však platí, že znalecké dokazování se vyznačuje celou řadou specifíků, z nichž nejvíce se jich vztahuje k hodnocení znaleckého důkazu. Hlavní problém hodnocení spočívá v tom, že na soudci-právníkovi se požaduje, aby posoudil výsledek zkoumání odborných otázek z oblasti vědy, techniky, umění a řemesel, v nichž on sám není odborně kvalifikován.

Ohledně hodnocení znaleckého posudku soudcem se lze v teorii i v praxi setkat s velmi skeptickými názory. Dnes již zpravidla nikdo nepopírá, že znalecký posudek má být podrobován kritickému hodnocení, avšak někteří tvrdí, že hodnocení se má týkat pouze některých, víceméně formálních aspektů znaleckého posudku, zatímco jiné aspekty se prý možnostem hodnocení ze strany „laika“ vymykají. Tyto pochybnosti se týkají zejména toho, zda soudce má oprávnění hodnotit i vědecká východiska a odborné metody, o něž znalec opřel své závěry; někteří autoři míní, že k tomu soudce oprávněn není. Také judikatura českých soudů občas vyslovuje nepatřičně omezující limity hodnocení znaleckého posudku soudem. Např. v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1810/2009 (vydaném v občanskoprávní věci) se praví: „Znalecký posudek (125, 127 o. s. ř.) soud sice hodnotí jako každý důkaz podle § 132 o. s. ř., odborné závěry v něm obsažené však hodnocení soudem podle § 132 o. s. ř. nepodléhají“ (zvýrazněno mnou – J. M.).

Nepokládám tento restriktivní přístup k hodnocení znaleckého posudku za správný. Domnívám se, že soudce je povinen znalecký posudek hodnotit ve všech jeho aspektech, včetně jeho odborné správnosti.

Rozsah hodnocení musí být co nejširší. Hodnotit je třeba nejen konečný výsledek, tj. písemný posudek (eventuálně posudek obsažený ve výpovědi znalce), nýbrž celý proces utváření znaleckého důkazu. Ten zahrnuje také regulérnost shromažďování objektů expertizy (např. zajištění materiálních stop a srovnávacího materiálu), přípravu ke znaleckému zkoumání, nařízení expertizy, vlastní průběh a metody znaleckého zkoumání a způsob vyvozování závěrů znalce.

3. Kritéria hodnocení znaleckého posudku

Kritéria hodnocení mají trojí povahu:

3.1. Právní korektnost důkazu

Při hodnocení právní stránky znaleckého důkazu (někdy se hovoří také o zákonnosti nebo o právní přípustnosti) se posuzuje, zda byla dodržena právními předpisy předepsaná pravidla provádění znaleckého důkazu. Takových pravidel je celá řada, jsou obsažena

jednak v trestním řádu (zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „trestní řád“), jednak v zákoně č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o znalcích“) a v prováděcích předpisech (zejména ve vyhlášce Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Je možno konstatovat, že posouzení těchto formálních pravidel zpravidla nečiní právníkům zvláštní potíže, svou povahou jsou jim blízká, transparentní a seznatelná obvyklými postupy právní interpretace. Podle české právní úpravy jde např. o posouzení těchto otázek:

- zda posuzovaná odborná otázka je jednoduchá nebo složitá a zda k jejímu řešení je zapotřebí přibrat znalce nebo zda se lze spokojit jednodušší formou - odborným vyjádřením (§ 105 odst. 1 tr. řádu);
- zda posudek podala osoba mající status znalce nebo instituce, která je ke znalecké činnosti oprávněná, zda tyto subjekty byly v řízení řádně přibrány;
- zda znalec není z podání posudku vyloučen pro podjatost;
- zda znalec nepřekročil hranice své odborné kompetence zejména tím, že
  1. řešil právní otázky (viz zákaz vyslovený v § 107 odst. 1 tr. řádu) ;
  2. hodnotil důkazy (viz zákaz vyslovený v § 107 odst. 1 tr. řádu);
  3. sám sbíral důkazy (s výjimkou účasti na úkonech, připuštěné v § 107 odst. 1 tr. řádu);
  4. používal odborných poznatků a metod spadajících do jiné specializace, než ve které je kvalifikován;
  5. řešil jiné otázky, než na které byl tázán;
- zda znalec byl řádně poučen o následcích vědomě nepravdivého znaleckého posudku (trestný čin křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek podle § 346 trestního zákoníku);
- zda znalecký posudek má potřebné obsahové a formální náležitosti, předepsané trestním řádem a zákonem o znalcích;
- zda byly zachovány procesní podmínky výslechu znalce (§ 108 tr. řádu).

Právní náležitosti znaleckého důkazu jsou dosti variabilní, jejich úprava je v různých zemích odlišná. Nikoliv každá právní chyba má za následek úplné znehodnocení znaleckého důkazu, některá pochybení jsou dodatečně zhojitelná. Hrubé právní závady ovšem mohou vést k nicotnosti a nepoužitelnosti důkazu. Některé excesy mohou představovat porušení práva na spravedlivý proces (fair trial - viz čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod), dokonce mohou nabýt ústavněprávní rozměr a mohou být napadeny v řízení před Ústavním soudem nebo v řízení před Evropským soudem pro lidská práva ve Štrasburku.

3.2. Důkazní význam (relevance) znaleckého posudku

Při hodnocení důkazního významu (relevance) se posuzuje, zda z obsahu znaleckého posudku lze vůbec vyvodit nějaké poznatky o předmětu dokazování a jaké to jsou poznatky, čili - jak expertiza přispívá ke zjištění skutkového stavu v dané věci. Posuzuje se např., zda výsledek zkoumání biologické stopy umožňuje individuální identifikaci původce stopy nebo toliko určení jeho skupinové příslušnosti, nebo zda o původci stopy nevyovídá vůbec nic.

Právní relevanci expertizy, tj. soulad mezi předmětem dokazování a předmětem znaleckého důkazu, musí orgán činný v trestním řízení zvažovat již v okamžiku, kdy hodlá přibrat znalce, a kdy formuluje otázky pro znalce, aby se předešlo neefektivnímu a neekonomickému postupu. Nicméně nelze vyloučit, že teprve po skončení zkoumání se ukáže, že expertiza byla zbytečná.

Hodnocení důkazního významu znaleckého posudku nevykazuje žádné podstatné odlišnosti od hodnocení jiných důkazů.

3.3. Hodnocení věrohodnosti znaleckého posudku

Český trestní proces je ovládán zásadou materiální pravdy (někteří autoři mluví o objektivní pravdě). Cílem dokazování je zjistit takový „skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí“ (§ 2 odst. 5 tr. řádu). Výsledek poznání je pravdivý, jestliže je v souladu s realitou.

Dospět ke konstatování pravdivosti závěrů znaleckého posudku je však velmi nesnadné. Orgán činný v trestním řízení se sám nemůže (a nesmí) přesvědčit o pravdivosti expertizy tím, že by sám paralelně uskutečnil odborné zkoumání, aby mohl porovnat shodu či neshodu závěrů učiněných jím a znalcem.

Definitivní závěr o pravdivosti závěrů znalce by mohl být podán toliko tehdy, pokud by se tyto závěry prověřily v realitě, např. tím, že se zkoumání několikrát zopakuje a sleduje se, zda vždy dospěje ke stejným výsledkům. Takový způsob prověření však v podmínkách trestního řízení není možný vždy. Samy orgány činné v trestním řízení nesmějí takové opakované odborné zkoumání provádět, protože by to ohrozilo jejich objektivitu, navíc k tomu nejsou ani odborně způsobilé. Principiálně je možné nařídít k prověření první expertizy její opakování jiným znalcem; tato možnost je však velmi limitována, protože jednak způsobuje průtahy v řízení, jednak naráží na bariéru nezbytné hospodárnosti řízení.

Ke zjištění pravdivosti závěrů znaleckého posudku lze však dospět také zprostředkovaně, a to tak, že se zkoumá jeho věrohodnost. O věrohodnosti se mluví tehdy, jestliže na pravdivost poznání je usuzováno z metody, z postupu, kterým jsme k poznání došli. Věřohodná je taková cesta poznání, která svými podmínkami zaručuje pravdivý výsledek poznání.

V dalším výkladu si blíže povšimnu toho, jaká jsou kritéria posuzování věrohodnosti znaleckého posudku.

3.3.1. Způsobilost osoby znalce (znaleckého ústavu) poskytovat věrohodné znalecké posudky

Požadavky na osobu znalce z hlediska jeho odborné kvalifikace, občanských vlastností a nepodjatosti (objektivnosti) jsou stanoveny jednak v zákoně o znalcích (§ 4, § 11), jednak v trestním řádu (§ 105 odst. 2). Respektování těchto požadavků je třeba zajistit již v procesu jmenování znalců (§ 3 a násl. zákona o znalcích), při zapisování do seznamu ústavů (§ 21 zákona o znalcích), při ustanovování znalců nezapsaných do seznamu znalců (§ 24 zákona o znalcích) a při přibírání znalce pro konkrétní trestní řízení (§ 105 tr. řádu).

Domnívám se však, že tato hlediska je třeba zohlednit i při hodnocení již podaného znaleckého posudku. Může se totiž stát, že i dodatečně vyvstanou nové skutečnosti, které způsobilost znalce, byť řádně jmenovaného a přibráného, mohou zpochybnit. Může to být např. dříve neznámý fakt, svědčící o vztahu znalce k obviněnému nebo jiným osobám zúčastněným na řízení nebo o jeho poměru k věci. Nelze vyloučit ani případy, kdy řádně jmenovaný nebo přibráný znalec ztratí svou způsobilost, např. v důsledku odhaleného nezákonného či neetického chování nebo zjištěných chyb, jichž se dopustil ve znalecké činnosti. U znaleckých ústavů může vyvstat dodatečná pochybnost např. proto, že se podstatně změnilo jejich personální složení, že z ústavu odešli dřívější osvědčení pracovníci apod. Zvláště kriticky je třeba posuzovat splnění podmínek u znalců, přibráných do trestního řízení samotnými procesními stranami (§ 89 odst. 2, § 110a tr. řádu).

Při hodnocení věrohodnosti znaleckého posudku soudem nastávají svízelné situace tehdy, jestliže ve věci je předloženo několik znaleckých posudků (při opakování expertizy podle § 109 tr. řádu nebo proto, že znalci byli paralelně přibráni jednak orgány činnými v trestním řízení, jednak procesními stranami podle § 110a tr. řádu) a tyto **posudky se ve svých závěrech liší**. Jako pomocná kritéria pro úvahu o tom, kterému znalci přiznat větší věrohodnost, lze zohlednit např. délku jejich znalecké praxe, publikační činnost a ohlasy na ni, vědecké aktivity znalce. Je ovšem namístě varovat před absolutizací těchto kritérií. Např. renomé odborníka získané v akademickém prostředí se zakládá na specifických předpokladech (vědecké hodnosti, citační indexy, pedagogické výkony, schopnost teoretické abstrakce), které nemusí mít valný význam pro kvalitu praktické aplikace poznatků vědy v jedinečných případech, kterou provádí znalec. Proto se např. v lékařské literatuře klade otázka, zda „je lepším znalcem pracovník výzkumného ústavu nebo kliniky?“, na niž se odpovídá tak, že oba mohou být stejně dobří nebo stejně špatní.

Lze uzavřít tak, že posouzení stupně odborné kvalifikace toliko podle formálních hledisek nepostačuje k závěru o věrohodnosti nebo nevěrohodnosti znaleckého posudku. Vždy je třeba navíc zohlednit objektivní vlastnosti znaleckého posudku, jeho odůvodněnost, přesvědčivost, úplnost a bezrozpornost.

3.3.2. Úplnost a bezvadnost podkladových materiálů

Věrohodnost znaleckého posudku dalekosáhle závisí na objektech, které znalec zkoumá. Těmito objekty jsou nejčastěji stopy a jiné věcné důkazy, srovnávací materiály (např. pokusné stopy, ukázky, zkoušky, vzorky), listiny, protokoly, dokumentační materiál.

Kromě zhodnocení, zda tyto objekty byly opatřeny zákonným způsobem, je třeba posoudit jejich autentičnost, tj. skutečný vztah k trestní věci, způsob jejich objevení a zajištění, neporušenost jejich stavu, technické podmínky jejich fixace a doručení znalci. Může se např. zjistit, že věcný důkaz, o němž se původně předpokládalo, že je stopou trestného činu, nemá ve skutečnosti žádný vztah k věci nebo jeho vztah je pochybný. Dobře známy a v literatuře mnohokrát popsány jsou případy tzv. kontaminace biologického materiálu, předkládaného k analýze DNA, jež může vést k justičnímu omylu.

Značné potíže mohou vznikat v případech, v nichž závěry znalce mají být opřeny o různé subjektivní údaje (např. o svědecké výpovědi o chování obviněného v době spáchání trestného činu) nebo o podkladové materiály, která jsou rozporné nebo se vzájemně vylučují. Tehdy by měl znalec vypracovat **podmíněný** nebo **alternativní** závěr pro všechny možné varianty řešení. Definitivní závěr o spolehlivosti podkladových materiálů a výběr jedné z variant řešení musí učinit orgán činný v trestním řízení, nikoliv znalec.

3.3.3. Odborná odůvodněnost znaleckého posudku

Požadavek, aby orgán činný v trestním řízení hodnotil mj. též odbornou správnost znaleckého zkoumání a odbornou odůvodněnost závěrů znaleckého posudku, je velmi náročný. Orgán činný v trestním řízení nemůže sám nahradit odborné závěry znalce svými laickými názory. Přesto je však třeba trvat na povinnosti orgánů činných v trestním řízení hodnotit znalecký posudek též z hlediska jeho odborné správnosti.

Jeden nálezn Ústavního soudu České republiky (sp. zn. III. ÚS 299/06) k tomu říká:

„Znalecký posudek je nutno hodnotit stejně pečlivě, jako každý jiný důkaz, ani on nepoživá žádné větší důkazní síly a musí být podrobován všestranné prověrce nejen právní korektnosti, ale též věcné správnosti. Hodnotit je třeba celý proces utváření znaleckého důkazu, včetně přípravy znaleckého zkoumání, opatřování podkladů pro znalce, průběh

znaleckého zkoumání, věrohodnost teoretických východisek, jimiž znalec odůvodňuje své závěry, spolehlivost metod použitých znalcem a způsob vyvozování závěrů znalce. Ponechávat bez povšimnutí věcnou správnost znaleckého posudku, slepě důvěřovat závěrům znalce, by znamenalo ve svých důsledcích popřít zásadu volného hodnocení důkazů soudem podle svého vnitřního přesvědčení, privilegiovat znalecký důkaz a přenášet odpovědnost za skutkovou správnost soudního rozhodování na znalce; takový postup nelze z ústavněprávních hledisek akceptovat.“

Hodnocení odborné správnosti znaleckého zkoumání v sobě zahrnuje:

- hodnocení teoretických východisek, o něž znalec opírá svůj závěr
- hodnocení empirického základu posudku, tj. kvality a množství zjištěných znaků zkoumaných objektů
- hodnocení použitých odborných metod a postupů
- hodnocení, zda subsumpce konkrétního empirického základu pod obecný teoretický základ je správná.

Nezbytnou podmínkou pro to, aby orgán činný v trestním řízení mohl takové hodnocení uskutečnit, je transparentnost znaleckého posudku, jinými slovy řečeno, jeho srozumitelnost i pro laiky. Znalci jako by si často neuvědomovali, že jejich posudek má specifickou funkci: Má zprostředkovat odborné poznatky nikoli vědcům, nýbrž právníkům (orgánům činným v trestním řízení), a též procesním stranám. Především obviněný musí mít reálnou možnost se plnohodnotně zapojit do procesu dokazování a do hodnocení důkazů, což samozřejmě předpokládá, že jsou pro něj srozumitelné. Není-li tato podmínka splněna, nejsou dodrženy podmínky spravedlivého procesu.

Přesto se při četbě znaleckých posudků někdy nelze ubránit dojmu, že mnoho znalců usuzuje, že autorita jejich posudku je tím vyšší, čím více je v něm latinských slov, anglických zkratk a tajuplných značek a symbolů. Lze jistě uznat, že přesná odborná terminologie (dnes stále více cizojazyčná, především anglická) je ve vědecké komunikaci nezbytná; přesto je vhodné si neustále uvědomovat, že znalecký posudek není určen pro vědecký kongres či konferenci, nýbrž pro soudní síň, v níž spíše než vědci zasedají jednak právníci, jednak laici. Kultovní manýry expertů, jejich nesrozumitelná terminologie, modulární řeč, která se tváří učeně, ale je obsahově jalová, jakož i komická role pseudovědátora, nazývaného v němčině nelichotivě „fachidiot“, se oprávněně stávají častým terčem satirické literatury.

Značným usnadněním pro soudce je, jestliže znalecký posudek má správnou logickou strukturu, je jasný, přehledný a jestliže je vhodně doplněn dokumentačními pomůckami (fotografiemi, grafy, tabulkami apod.).

Hodnocení odborné správnosti znaleckého zkoumání je pro soudce (státního zástupce, policistu) patrně nejobtížnější částí hodnocení, přesto však na ně nelze rezignovat. Lze se ovšem oprávněně ptát, zda vznášení tohoto požadavku neodporuje realitě života, zda lze vůbec od soudců, státních zástupců a policistů požadovat, aby součástí jejich kvalifikačního vybavení byly též odborné znalosti z jiných než právních disciplín. Domnívám se, že takový požadavek lze vznášet, byť s rozumným omezením. Nikdo nemůže samozřejmě chtít, aby soudce detailně a hluboce ovládal všechny vědní obory, od chemie a biologie až po lékařství či nukleární fyziku. To je zajisté nemožné. Lze však požadovat, aby trestní soudce měl alespoň elementární znalosti těch disciplín, které se nejčastěji ve znalectví uplatňují, jako je kriminalistika, soudní lékařství, soudní psychiatrie, soudní psychologie. Tento požadavek vznášel již před 120 lety nestor kriminalistické nauky Hans Gross a od těch dob neztratil nic na své aktuálnosti, spíše naopak. Znalost solidních základů těchto oborů by měli pracovníci orgánů činných v trestním řízení získat již v pregraduálním studiu a prohlubovat si ji

v celoživotním postgraduálním resortním vzdělávání nebo samostudiem. Jsou-li tito pracovníci ve své profesi úžeji specializováni (např. na kriminalitu v dopravě), lze jim snáze zprostředkovat i hlubší odborné znalosti.

Nelze nevidět, že kromě častěji se opakujících forenzních oborů se občas vyskytují složité expertizy z velmi specializovaných oblastí (třeba z jaderné fyziky). V těchto případech samozřejmě nelze žádat, aby právník byl předem vybaven byť i jen elementárními znalostmi, potřebnými pro hodnocení expertizy. I tehdy však existuje možnost doplnit si je ad hoc, v průběhu konkrétního trestního řízení. To je možné uskutečnit např. nahlédnutím do odborné literatury nebo konzultacemi s odborníky, kteří sice nejsou příbráni jako znalci, nezkoumají konkrétní skutkové okolnosti trestní věci a jejich zjištění nemají povahu důkazů, mohou však poskytnout poznatky abstraktního rázu. Mohou se např. vyslovit k tomu, zda určitá metoda, použitá znalcem, je v příslušné odborné disciplíně všeobecně uznávána či zda vůči ní nejsou vznášeny námitky a zda neexistují metody lepší.

Nepopiratelný význam pro získání báze odborných poznatků má také osobní soudcova zkušenost, nabytá při kontaktu se znalci v minulých trestních řízeních. I když je pravda, že „každý znalecký posudek je jiný“, lze přece jen nalézt určité opakující se objekty zkoumání, stejné typové otázky a typové znalecké metody a postupy. Zkušený soudce je s to posoudit, zda znalec v konkrétním případě postupuje standardním postupem, zda je dostatečně pečlivý. Při srovnání více znaleckých posudků v analogických případech je i soudce schopen postřehnout, zda vědecké názory a metody v daném oboru jsou ustálené nebo naopak rozkolísané, zda se různé teoretické školy rozcházejí apod. Roli vodítka hrají pro soudce též publikované kauzy v odborných časopisech a samozřejmě judikatura, týkající se znaleckého dokazování.

Velkou pomocí pro soudce je, jestliže pro určitou znaleckou oblast existují **standardizované znalecké metody**, jejichž kvalita je garantována nezpochybnitelnou odbornou autoritou. Proto je třeba mimořádně ocenit úsilí, které na poli standardizace metod vyvíjí např. organizace **European Network of Forensic Science Institutes (ENFSI)**.

Všechny zmíněné postupy, které orgán činný v trestním řízení uplatní při hodnocení znaleckého posudku, nemusí postačovat k tomu, aby samy o sobě jednoznačně prokázaly nesprávnost závěrů znaleckého posudku. Měly by však zásadně stačit alespoň ke vzniku **pochybností o správnosti**. Tyto pochybnosti mohou být posíleny tím, že závěry znalce se ocitnou v rozporu s jinými důkazy, shromážděnými ve věci.

Je potom jisté, že „soud... nemůže pominout závěry znaleckého posudku, popř. je nahradit vlastním, v dané otázce laickým názorem“ (srov. k tomu judikát č. 62/1973 Sb. rozh. tr.). Polský procesualista Kalinowski k tomu výstižně dodává, že svoboda volného hodnocení důkazů nesahá tak daleko, aby navzdory názorům znalců mohl soud ustálit faktický stav na základě vlastních úvah; nahrazení konkrétních fakt, zjištěných znalcem, vlastními úvahami soudu, nezaručujícími odbornou úroveň, by mohlo snadno přerůst ve svévoli.

Orgán činný v trestním řízení je však povinen na základě vzniklých pochybností usilovat o jejich odstranění a o nápravu vad postupem podle trestního řádu. Na prvním místě je třeba požádat o vysvětlení pochybností, nejasností a neúplností samotného znalce (§ 109 tr. řádu), který podal prvotní posudek. Není správné obejít výsledek znalce a přímo přikročit k příbrání jiného znalce nebo k přezkoumávání posudku znaleckým ústavem; to by bylo jednak nevhodné, jednak by to vzbuzovalo podezření, že orgán činný v trestním řízení chce svévolně docílit podání takového posudku, který vyhovuje jeho představě. Je-li prvotní posudek pouze neúplný, lze nařídit doplňující expertizu, kterou provádí tentýž znalec.

Teprve poté, nejsou-li pochybnosti odstraněny ani doplněním ani vysvětlením znalce, přibere se znalec jiný a ve výjimečných, zvláště obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení, lze přibrat státní orgán, vědecký ústav, vysokou školu nebo instituci specializovanou na znaleckou činnost (§ 110 tr. řádu). Při nařizování opakované expertizy nemá být prvotní expertiza apriorně zatracována. Při konečném hodnocení musí být vzaty v potaz obě expertizy - jak prvotní, tak opakovaná. Není vyloučeno, že v dalším průběhu dokazování se prokáže správnost první expertizy a o ni bude nakonec opřeno meritorní rozhodnutí. Jestliže se závěry několika expertiz různí a soud přizná jedné z nich větší důkazní váhu, musí své stanovisko zvláště pečlivě odůvodnit. Může se stát, že vzniknou pochybnosti jak o prvotní, tak o opakované expertize. V takových případech nelze vyloučit ani další opakování expertizy.

Vyčerpá-li orgán činný v trestním řízení všechny možnosti prokázat zjišťovanou skutečnost a pochybnosti nadále přetrvávají, nezbyvá, než pokládat tuto skutečnost za neprokázanou a postupovat podle zásady in dubio pro reo.

4. Kritika současného stavu právní úpravy a znalecké praxe v České republice

4.1. Nespokojenost se současným stavem

Již několik let se lze setkat jak na stránkách odborných publikací, v politické diskuzi, tak i v judikatuře a v řadách samotných právníků a znalců se silící kritikou, zaměřenou jednak proti právní úpravě, jednak proti situaci ve znalecké praxi.

Tyto kritické hlasy jsou někdy velmi emotivně a expresivně laděné. Nedávno zesnulý český ombudsman Otakar Motejl, těšící v odborných kruzích i ve veřejnosti nesporné morální a odborné autoritě, si v jednom tiskovém prohlášení z roku 2007 nebral servítky a prohlásil: „Soudní znalci ničí lidské životy! Případy, kdy soudní znalci pochybili, mívají často za následek zpackaný lidský život, jejich odpovědnost je ale téměř nulová... Nekonečné průtahy při vypracování posudků, jejich velmi sporná kvalita, ale také jejich nadužívání, téměř žádné postihy za nepravdivé, špatné nebo pozdně dodané posudky, to všechno je třeba akutně řešit. ...Trend je takový, že soudci bez znaleckého posudku téměř nerozhodnou. A výsledkem je až taková absurdita, že v podstatě nesoudí soudce, ale znalec.“ Tato kritika, jak to vyplývá z obsahu kompetencí ombudsmana, vychází především z případů, které se týkají občanskoprávních a rodinněprávních záležitostí, ale některá kritická zjištění se dají vztáhnout i na trestněprávní kauzy.

Velmi kritické stanovisko k činnosti některých znalců a znaleckých ústavů zaujala např. předsedkyně vysokoškolské Akreditační komise profesorka Vladimíra Dvořáková. V rozhovoru, který poskytla internetovému portálu Outsider Media dne 16. 4. 2010, říká:

«Dostanu-li stanovisko třeba... z expertních pracovišť, které mají pravomoci poskytovat odborné posudky pro soudy, předpokládám, že jde o skutečně odborné stanovisko, ale ono to tak být vůbec nemusí. Dovedeme si vůbec představit, že tatáž osoba požádá o stanovisko „vědecké pracoviště“, tam si ho napíše a s podpisem ředitele pak předloží jako argument u soudu? Nebo že u soudu argumentuje na základě „odborných“ textů, které si pod jinými jmény sama napsala? Nebo že instituce může poskytovat znalecké posudky, aniž by disponovala patřičnými laboratořemi a stálým personálem? A přitom zjistíte, že ve všech takovýchto institucích, které jinak fungují standardně, se objevuje stejný okruh lidí, kteří mají obchodní, partnerské a jiné vztahy na určité okruhy lidí v politice?».

Pokud jde o právní úpravu znaleckého dokazování v trestních záležitostech, ta je obsažena jednak v trestním řádu, jednak v zákoně o znalcích a tlumočnících a v prováděcích

předpisech. Jak je zřejmé již z data, kdy tyto normy byly vydány, jde o právní úpravu velmi starou, která je pokládána všeobecně za zastaralou a vyžadující zásadní reformu.

Příprava nového trestního řádu prozatím příliš nepokročila, legislativní práce ustrnuly v roce 2008 na vydání tzv. věcného záměru, zpracovaného Ministerstvem spravedlnosti, a pokračování legislativního procesu je v nedohlednu. Nepochybně by však bylo velmi žádoucí, aby se ještě předtím uskutečnily důkladné odborné diskuze, které se prozatím nekonaly. Pokud jde o novou procesní úpravu znaleckého dokazování, ve věcném záměru se konstatuje, že dosavadní úprava „se v zásadě osvědčuje, proto se navrhuje její převzetí jen s drobnými úpravami“. Nově má být upraven výslech zpracovatele odborného vyjádření jako tzv. odborného svědka, dále mají být ustanovení o vyšetření duševního stavu, prohlídce a pitvě mrtvol a o odběru krve vyjmuta z oddílu o ohledání, a budou přiřazena ke znaleckému zkoumání (resp. k odbornému vyjádření), kam systematicky patří.

Daleko větší změny jsou očekávány v novém zákonu o znalcích, který by měl být oproti současnému podstatně přepracován. Práce na nové právní úpravě sice na Ministerstvu spravedlnosti před několika lety započaly, objevila se jakási neoficiální verze nového textu z roku 2003, avšak není mi nic známo o tom, že by legislativní práce pokročily dále. Tento liknavý postup je oprávněně kritizován a je požadováno podstatné urychlení prací.

Pokládám za vážnou chybu, že se k zásadním otázkám znaleckého dokazování v trestním řízení, a to ani k právní úpravě, ani k obecnému fungování znalecké praxe nevede fundovaná odborná debata. Existuje jen několik málo nových trestněprocesních prací, které se tímto problémem zabývají; jsou v nich obsaženy i cenné kritické a reformní postřehy, které by však potřebovaly detailnější rozpracování.

Nekladu si v této stati ambice, abych obsáhl veškeré akutní problémy; to by vyžadovalo mnohem větší prostor. Omezím se proto pouze na několik málo vybraných otázek.

4.2. Selhávání odpovědnosti státu za organizaci a kontrolu soudně znalecké služby

Institut znalce má v českém prostředí již od 19. století po právní stránce hybridní charakter: V rámci konkrétního řízení (trestního, občanského, správního) je postavení znalce určováno procesními vztahy, které jsou upraveny v procesních normách (v trestním řádu, v občanském soudním řádu, v správním řádu apod.).

Paralelně s tím však normami veřejného práva byla vytvořena specifická skupina tzv. **soudních znalců**, pro něž jsou předepsány zvláštní kvalifikační požadavky a kteří jsou stanoveným postupem jmenováni nikoliv jen pro jednotlivé případy (ad hoc), nýbrž trvale; trvalá registrace těchto znalců ve veřejných seznámech znalců zajišťuje jejich publicitu a dostupnost pro širokou veřejnost. Znalci takto zapsaní mají zásadně povinnost na žádost státních orgánů vypracovat znalecký posudek a nesou právní odpovědnost za jeho správnost; za podání expertizy jim od státu přísluší odměna. V řízení před státními orgány mají být přednostně přibíráni tito stálí soudní znalci. Je možno říci, že znalcství je chápáno jako veřejná služba. Znalec zapsaný v seznamu je oprávněn podat posudek i na žádost fyzické nebo právnické osoby na základě občanskoprávní dohody; i takto vypracovaný znalecký posudek může být předložen jako důkaz v řízení před státními orgány (v trestním řízení je tento postup upraven v § 110a tr. řádu).

Vedle těchto stálých soudních znalců existují i příležitostní znalci nezapsaní v seznamu, ustanovovaní pouze pro jednotlivé případy; jejich přibírání je však výjimečné (§ 24 zákona o znalcích).

Institut stálých (přísežných) znalců znal již rakouský trestní řád z roku 1873 (č. 119/1873 říš. zák.); vedle toho již za Rakouska-Uherska a v období první republiky se v několika zákonech objevila dílčí ustanovení o veřejnoprávních institucích, které měly plnit úkoly soudních znalců (např. Národní banka československá ve věcech padělání peněz – viz zákon č. 347/1920 Sb.). První komplexní právní úpravu znalectví obsahovalo až vládní nařízení č. 269/1939 Sb., vydané za Protektorátu. Nově byla organizace znalecké služby upravena zákonem č. 167/1949 Sb., o stálých přísežných znalcích a tlumočnících. V roce 1959 byl vydán další zákon č. 47/1959 Sb., o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků; šlo o právní úpravu velice nepodařenou, která prakticky zlikvidovala systém stálých soudních znalců a odpovědnost za určení znalců přenesla na socialistické organizace (národní podniky, veřejné orgány). Tento těžkopádný a nemotivující systém se naprosto neosvědčil, došlo k silnému poklesu množství a kvality znaleckých posudků. Proto byl v roce 1967 přijat nový zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, který se vrátil k tradici předchozí úpravy stálých soudních znalců a který s malými úpravami (byl novelizován zákony č. 322/2006 Sb. a č. 227/2009 Sb.) platí dodnes.

Dá se konstatovat, že systém, v němž za fungování znalectví nese organizační odpovědnost stát, který má garantovat kvalitu a dostupnost znalecké služby, se v podstatě osvědčil. Je však třeba ho důkladně inovovat a především reálně zajistit prosazení právní úpravy do života.

Za základní slabinu současného stavu pokládám neexistenci nebo nefungování mechanismů, které zajistí výběr kvalitních znalců a soustavnou kontrolu jejich odborné úrovně. Kritéria pro výběr znalců jsou v zákoně o znalcích stanovena velmi vágně, procedura jmenování znalců (ministrem spravedlnosti, resp. předsedou krajského soudu) je netransparentní, nepamatuje se na efektivní možnost vnější odborné kontroly a oponentury. Domnívám se, že velmi nedostatečně plní své úkoly sbory pro znalecké otázky (§ 16 zákona o znalcích), které mají být jmenovány pro jednotlivé znalecké obory ministrem spravedlnosti; v mnoha oborech nebyly tyto sbory ani ustaveny, v jiných oborech je jejich aktivita nízká. Průběžná kontrolní činnost Ministerstva spravedlnosti se převážně orientuje toliko na formální aspekty (např. vedení znaleckého deníku), málo je zaměřena na ověřování odborné úrovně znalecké činnosti.

4.3. Znalecká činnost ústavů

Další neuralgický bod spatřuji v současném fungování znaleckých ústavů. Zákon o znalcích rozeznává v § 21 dvě kategorie ústavů:

- ústavy specializované na znaleckou činnost
- vědecké ústavy, vysoké školy a instituce, podávající znalecké posudky ve zvláště obtížných případech vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení

U obou typů znaleckých ústavů se apriorně předpokládá jejich mimořádně kvalitní odborná úroveň, skýtající záruky vysoké věrohodnosti znaleckých posudků. To by mělo být garantováno přísnými požadavky, kladenými na personál a vybavení, jako jsou laboratoře, moderní přístrojová technika, dobré informační zabezpečení (knihovny, počítačové databáze), výpočetní, dokumentační a komunikační prostředky, logistické vybavení, archivace materiálů za účelem následné kontroly apod. Protože jde o kolektivní instituce, měla by být jejich pojmovým znakem týmová práce, náležité vedení a kontrola, ověřování výsledků, probíhající diskuse a oponentura a další kontrolní mechanismy, obvyklé ve vědeckém světě. Udržování vysokého standardu těchto institucí vyžaduje permanentní zvyšování kvalifikace pracovníků, výměnu vědeckých informací uvnitř i navenek institucí, publikační činnost, účast na vědeckých aktivitách (kongresy, konference), mezinárodní kontakty.

Mám odůvodněné podezření, že značná část českých znaleckým ústavů tyto požadavky nesplňuje. Tyto své poznatky mám podloženy osobní zkušeností s desítkami znaleckých posudků v soudních spisech, které procházejí máma rukama při projednávání ústavních stížností před Ústavním soudem.

Ke dni 15. května 2010, kdy jsem nahlížel do internetové databáze Ministerstva spravedlnosti, se nacházelo v internetovém „Seznamu ústavů kvalifikovaných pro znaleckou činnost“ celkem 440 institucí podle tohoto členění:

Ústavy kvalifikované pro znaleckou činnost (ke dni 14. 5. 2010)

	Ve všech oborech	Z toho v oboru „Kriminalistika“	Z toho v oboru „Písmoznalectví“
Ústavy specializované na znaleckou činnost (§ 21 odst. 1 zákona o znalcích)	160	11	2
Vědecké ústavy, vysoké školy a instituce přibírané ve zvláště obtížných případech (§ 21 odst. 2 zákona o znalcích)	280	4	3
Celkem	440	15	5

Charakter těchto institucí je velmi rozmanitý. Nalezneme mezi nimi uznávané státní a veřejnoprávní subjekty, jako je Kriminalistický ústav Praha, renomované veřejné vysoké školy, jako jsou Univerzita Karlova či České vysoké učení technické apod. U takovýchto institucí pravděpodobně nikdo nepochybuje o jejich způsobilosti vypracovávat vysoce kvalitní znalecké posudky – garantují to takové notoricky známé skutečnosti, jako je jejich dlouholetá účast na znalecké činnosti, jejich vědecké aktivity, publikační činnost apod.

Na druhé straně však jsou v seznamu znaleckých ústavů uváděny desítky institucí, o nichž běžný policista, státní zástupce nebo soudce neví vůbec nic. Jsou to velmi často soukromé obchodní společnosti (společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti), skrývající se pod různými firemními zkratkami nebo cizojazyčnými a vznešeně znějícími názvy. Nahlédnete-li do internetové sbírky listin v obchodním rejstříku, zjistíte, že tyto obchodní společnosti začasť sídlí na soukromých bytových adresách, kromě majitele nemají žádné zaměstnance a mají jen minimální základní kapitál. Co však z veřejně dostupných zdrojů nelze vůbec zjistit a ověřit, to je personální složení těchto institucí, odbornou kvalifikaci pracovníků, přístrojové vybavení a další kritéria, významná pro posouzení jejich vědecké úrovně.

Chtěl bych doufat, že všechna tato hlediska snad zvažuje Ministerstvo spravedlnosti při zapisování znaleckých ústavů do seznamů (avšak nejsem o tom tak docela přesvědčen). I kdyby tomu však tak bylo, nelze pokládat za dostatečné verifikovat tyto předpoklady pouze v okamžiku zápisu, protože s plynutím času se mohou podstatně měnit. Tyto informace by měly být povinně průběžně aktualizovány a zveřejňovány (např. na internetu), aby v každém okamžiku (jak při přibírání znalce, tak při hodnocení zpracovaného znaleckého posudku) byly přístupné nejen orgánům činným v trestním řízení, ale i všem občanům.

Tento stav netransparentnosti pokládám za velmi negativní jev, volající po nápravě.

4.4. Problém „monopolních“ znaleckých oborů

Nevyhnutelnou podmínkou pro rozvoj vědních oborů je, aby mezi odborníky mohl neustále probíhat kritický diskurz a vzájemná kontrolovatelnost výsledků vědeckého poznání. To v první řadě předpokládá, aby v daném oboru působilo více subjektů, aby výsledky jednoho

badatele mohly být polemicky posuzovány a prověřovány druhým. Pokud v oboru působí toliko jeden subjekt, hrozí velké riziko omylu a ustrnutí.

Jestliže toto konstatování platí o vědě vůbec, potom ještě více platí o oborech znaleckých. Zásada volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 tr. řádu) pojmově vyžaduje „pečlivé uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu“. Na průběhu dokazování a na hodnocení důkazů se podílejí všechny procesní strany, včetně obviněného; to vyžaduje, aby v případě pochybností o správnosti důkazu měly strany reálnou možnost navrhnout důkaz jiný, který může ostatní důkazy zpochybnit, potvrdit či vyvrátit – např. navrhnout opakování expertizy jiným znalcem.

Toto všechno nelze bohužel plně dodržet v těch znaleckých oborech, v nichž působí v celé republice toliko jeden znalec nebo jeden znalecký ústav, nebo kde jich je sice více, ale všechny jsou vzájemně propojeny různými vztahy (osobní známosti, pracovní závislost, kolegialita), takže lze pochybovat o jejich kritické objektivitě. Taková situace jistě „monopolizace“ bohužel existuje i u některých druhů kriminalistických expertiz (např. kriminalistická odorologie, forenzní biomechanika). Situace je o to vážnější, že jde o „netradiční“ obory, které neprošly delším procesem verifikace, přičemž jejich teoretická a metodologická báze není dostatečně ustálená a není ve vědecké komunitě všeobecně akceptována. Pokládal bych za užitečné, kdyby Ministerstvo spravedlnosti, které je zákonným gestorem znalecké činnosti, vyvinulo v tomto směru větší aktivitu a pokusilo se doplnit počet znalců v těchto nedostatečně obsazených oborech o nové kvalitní síly.

Závěr

V tomto krátkém příspěvku jsem nemohl vyčerpat všechny aktuální otázky, které se vztahují k problematice hodnocení znaleckého posudku v trestním řízení. Řešení těchto otázek je velmi komplikované a nebude nikdy definitivně uzavřeno. Přivítal bych, kdyby se na téma znalectví rozvinula širší odborná diskuse, k níž nepochybně poskytne své stránky i časopis Kriminalistika.

Musil, J.

Hodnocení znaleckého posudku

SOUHRN

Autor vyzvedává velký význam znaleckého posudku pro trestní řízení. Zmiňuje dřívější historické koncepce role znalce (znalec jako „pomocník soudu“, znalec jako „vědecký soudce“). V dnešní době je znalecký posudek chápán jako jeden z druhů důkazních prostředků, který nemá v trestním řízení žádné privilegované postavení. Platí pro něj všechny obvyklé zásady dokazování, zejména pak zásada volného hodnocení důkazů.

Soudce je povinen znalecký posudek hodnotit ve všech jeho aspektech, včetně jeho odborné správnosti. Hodnotit je třeba nejen konečný výsledek, tj. písemný posudek, nýbrž celý proces utváření znaleckého důkazu. Ten zahrnuje také regulérnost shromažďování objektů expertizy (např. zajištění materiálních stop a srovnávacího materiálu), přípravu ke znaleckému zkoumání, nařízení expertizy, vlastní průběh a metody znaleckého zkoumání a způsob vyvozování závěrů znalce.

Znalecký posudek je třeba hodnotit podle tří kritérií: 1. právní korektnost znaleckého důkazu, 2. důkazní význam (relevance) znaleckého posudku, 3. věrohodnost znaleckého posudku.

Při posuzování věrohodnosti znaleckého posudku je třeba zohlednit:

- způsobilost osoby znalce (znaleckého ústavu) poskytovat věrohodné znalecké posudky
- úplnost a bezvadnost podkladových materiálů
- odbornou odůvodněnost znaleckého posudku.

Autor se vyslovuje kriticky k současnému stavu právní úpravy a znalecké praxe v České republice. Konstatuje, že selhává odpovědnost státu za organizaci a kontrolu soudně znalecké služby. Blíže se věnuje problémům vztahujícím se ke znalecké činnosti ústavů a k „monopolním“ znaleckým oborům. Zdůrazňuje naléhavou potřebu zdokonalení právní úpravy znalecké činnosti.

Musil, J.

Evaluation of an expertise

SUMMARY

The author accentuates the great importance of an expertise for penal proceedings. He mentions earlier historical conceptions of an expert (an expert as “a helper of the court of justice”, an expert as “a scientific judge”). An expertise is now seen as one of the forms of proper evidence, which has no privileged position in penal proceedings. All common principles for proofs hold for it, especially the principle of free assessment of evidence.

A judge is obliged to assess an expertise in all of its aspects, including its professional correctness. It is necessary to evaluate not only the final result, that is the written expertise, but the entire project of creation of expert evidence. This includes correctness of gathering of the objects of expertise (for example the gathering of material evidence and comparative material), preparation for expert examination, the actual course and methods of expertise and the way, in which conclusions are drawn by the expert.

An expertise needs to be assessed according to three criteria: 1. legal propriety of the expertise, 2. relevance of the expertise, 3. veracity of the expertise. When assessing the veracity of an expertise, it is necessary to take into account:

- the competence of the expert (expert institute) to provide veracious expertise
- entirety and flawlessness of supporting material
- professional justification of the expertise.

The author speaks critically about the current state of the enactment and expertise practice in the Czech Republic. He notes that the responsibility of the state for organisation and control of legal expertise service fails. He focuses more closely on problems relating to expert activity of institutes and “monopoly” fields of expertise. He stresses the urgent need for perfecting legal regulations for expert activity.

Musil, J.

Die Beurteilung des Fachgutachtens

ZUSAMMENFASSUNG

Der Autor des Artikels hebt die große Bedeutung des Fachgutachtens für das Strafverfahren hervor. Er erwähnt die früheren historischen Konzepte der Rolle des Gutachters (der Gutachter als „Gerichtshelfer“, der Gutachter als „wissenschaftlicher Richter“). In der heutigen Zeit wird das Gutachten als eines der Beweismittel betrachtet, das im Strafverfahren keine privilegierte Stellung hat. Dabei gelten die üblichen Beweisgrundsätze, insbesondere der Grundsatz der freien Bewertung der Beweise.

Der Richter ist verpflichtet, das Gutachten in allen seinen Aspekten, einschließlich seiner fachlichen Richtigkeit zu beurteilen. Zu beurteilen ist nicht nur das Endergebnis, d.h. das schriftliche Gutachten, sondern auch der gesamte Prozess der Bildung des Gutachter-Beweises. Dieser schließt auch die Regularität der Erfassung der Objekte der Expertise (z.B. die Sicherstellung von materiellen Spuren und des Vergleichsmaterials), die Vorbereitung auf die Gutachteruntersuchung, die Anordnung einer Expertise, den eigentlichen Verlauf sowie die Methoden der Gutachteruntersuchung und die Art und Weise der Schlussfolgerung des Gutachters ein.

Ein Gutachten ist nach folgenden drei Kriterien zu beurteilen:

1. Die rechtliche Korrektheit des Gutachterbeweises,
2. Die Beweisbedeutung (Relevanz) des Gutachtens,
3. Die Glaubwürdigkeit des Gutachtens.

Bei der Beurteilung der Glaubwürdigkeit des Gutachtens ist zu berücksichtigen:

- § die Fähigkeit der Person des Gutachters (des Gutachterinstituts) glaubwürdige Gutachten zu bieten
- § Vollständigkeit und Tadellosigkeit des Unterlagenmaterials
- § fachliche Begründung des Gutachtens.

Der Autor äußert sich kritisch zu dem jetzigen Stand der rechtlichen Regelung sowie der Gutachterpraxis in der Tschechischen Republik. Er stellt fest, dass die Verantwortung des Staates für die Organisation und die Kontrolle des gerichtlichen Gutachterdienstes versagt. Er widmet sich näher den Problemen bezüglich der Gutachtertätigkeit von Instituten sowie der „Monopol“- Gutachterfachbereiche. Er unterstreicht den dringenden Bedarf die rechtliche Regelung der Gutachtertätigkeit zu vervollkommen.